

ROMOS MIŠIŲ ISTORIJA (28)

„ORDO MISSAE“: PIJUS V (1570) / PAULIUS VI (1969)

1969 m. balandžio 3 d. popiežius Paulius VI pasirašė apaštalinę Konstituciją „Missale Romanum“, kuri įvedė Vatikano II susirinkimo nutarimu reformuotą Romos mišiolą. Šis dokumentas pateikė naują *Ordo missae* (naują Eucharistijos celebravimo tvarką) kartu su išsamiu įvadu (net 399 skirsniai!). Štai darbas, kurį Susirinkimo Tėvai patikėjo tiems, kurie rūpinsis liturgijos atnaujinimu:

„Mišių tvarka tebūnie taip peržiūrėta, kad labiau išryškėtų atskirų dalių savita prasmė bei tarpusavio sąsaja ir būtų palengvinta tikintiesiems maldingai ir aktyviai jose dalyvauti. Todėl apeigos, deramai išlaikant jų esmę, tepasidaro paprastesnės. Tebūnie išleisti ilgainiui atsiradę pakartojimai arba mažiau reikalingi priedai. O kai kurie dalykai, dingę dėl istorijos negandų, kai atrodo gera arba reikalinga, tebus atstatyti pagal šventųjų Tėvų nuostatas“ (SC 50).

Reformos dvasia

Atnaujintos Mišių tvarkos įvadas pateiktas visai kitokia forma nei Pijaus V mišiolos *Rubricae generales* (*Bendrosios rubrikos*). Pastarasis apsiribojo apeigų aprašymu, o naujasis šventimą pristatė pirmiausia pastoraciniu aspektu, pateikė ir atskirų apeigų prasmę. Šitaip visa liturginė sueiga tampa liturgijos veikėja. Ankstesnių liturginių knygų smulkmenišką nuorodą buvo skiriamos vien kunigui, visiškai neatsižvelgiant į dalyvaujančiuosius, vadinamus „asistentais“. O naujoji tvarka numato, kad „pastoraciniu atžvilgiu Mišios darys didesnę įtaką, jei skaitinių, maldų ir giesmių tekstai atitiks dalyvių reikalus, dvasinį pasirengimą ir mąstyseną. [...] Parinkdamas Mišioms tekstus, kunigas turi žiūrėti verčiau susirinkusiųjų dvasinės naudos, o ne savo skonio. (*Bendrieji Romos mišiolos nuostatai*, 313, toliau – BRMN)

Sueiga, nors ir yra esminė, nesumenkina įvairių tarnautojų reikšmingumo; priešingai, jie būtini, kad galėtų įvykti mistinio Kristaus Kūno sakramentas. Vyskupas ir jį pavaduojantis kunigas

savo ruožtu „turi tinkamai ir nuolankiai tarnauti Dievui ir žmonėms ir taip laikytis bei šventus žodžius tarti, kad tikintieji pajustų, jog tarp jų tikrai yra Kristus“ (BRMN 60). Nuostatai pateikia ir naują tarnystės sampratą. Iki šiol dėl ceremonijų iškilmingumo Mišiose tarnaudavo kunigai, apsirengę diakonų ar subdiakonų tarnystes ženklinančiais drabužiais, dabar pabrėžiama, kad vyskupas celebruoja „ne išorinei iškilmei padidinti, bet ryškiau nušviesti paslapčiai Bažnyčios, kuri yra vienybės sakramentas“ (BRMN 59). Taip asmenys, pakviesti kartu susitikti su Viešpačiu, tampa svarbesni už daiktus, vietas ar apeigas (Plg. Cabie, R. „Le nouvel „Ordo missae“, p. 24.).

Pijaus V Mišių tvarka numato tam tikras apeigas prieš Mišias. Įeidamas į bažnyčią kunigas meldžiasi, bučiuoja prie bažnyčios durų kabantį Nukryžiuotąjį; persižegnodamas švęstu vandeniu kalba maldą, klaupiasi, garbindamas Švenčiausiąjį Sakramentą tabernakulyje; paskui, žvelgdamas į Nukryžiuotąjį, kalba kitą maldą; prieš sekmadienio Mišias tikintieji gieda numatytą parengiamąją giesmę, pavyzdžiui, „Pulkim ant kelių“. Prieš iškilmingas sekmadienio Mišias (sumą) kunigas šlaksto tikinčiuosius švęstu vandeniu; giedama antifona (priegiesmis) ir ją lydintys maldavimai. Po apšlakstymo giedama „Malda už Tėvynę ir taiką“.

Pristatydami Pauliaus VI Romos Mišių apeigas lyginsime jas su 1962 metų Romos mišiolu.

Pirmoji Mišių dalis:

Katechumenų Mišios (Pijus V) / Pradžios apeigos ir Žodžio liturgija (Paulius VI)

Pijaus V tvarka Mišių apeigas suskirstė į dvi dalis: į *Katechumenų liturgiją* ir *Tikinčiųjų liturgiją* (arba *Katechumenų Mišias* ir *Tikinčiųjų Mišias*). Pastaroji dar vadinama *Šventąja Auka*, prasidedanti nuo atnašavimo. Pauliaus VI Mišiose tai atitinka *Žodžio liturgiją* ir *Eucharistijos liturgiją*, lietuviškame leidime klaidingai vadinama *Aukos liturgija*. Pristatysime tridentinių apeigų *Katechumenų Mišių* eigą, po to Vatikano II susirinkimo reformuotos Mišių tvarkos *Pradžios apeigas* ir *Žodžio liturgiją*.

Katechumenų Mišios: Pijaus V apeigos

Katechumenų Mišios sudarytos iš *laiptų maldų*, „confiteor“ – atgailos akto, *Introito*, *Kyrie eleison*, *Gloria*, *Kolektos*, vieno skaitinio iš Apaštalų laiškų (epistolės), tarpinių giedojimų, *Evangelijos* ir *Credo* (Sekmadeniais ir per didžiąsias iškilmes).

Laiptų maldos

Pagal Pijaus V tvarką, *Katechumenų Mišios* prasideda *Laiptų malda*. Kunigui įeinant choras gieda *Įžangos giesmę (introitą)*. Kunigui pagerbus altorių, padėjus ant jo Mišių taurę, atvertus mišiolą ir nusileidus prie altoriaus laiptų, visi suklaupia.

Kunigas garsiai ir visi tikintieji kartu žegnojasi: „Vardan + Tėvo ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios. Amen.“ *Kunigas pradeda antifoną*: „Žengsiu prie Dievo altoriaus.“ *Patarnautojas*: „Pas Dievą, kuris džiugina mano jaunystę.“ *Po to kunigas pakaitomis su patarnautojais recituoja psalmę (42, 1–5)*.

Kunigas: „Teisk mane, Dieve, ir gink mano bylą nuo nešventos giminės; gelbėk mane nuo neteisaus ir klastingo žmogaus.“ *Patarnautojai*: „Nes Tu, Dieve, esi mano stiprybė; kodėl atstūmei mane ir kodėl aš vaikščioju nuliūdęs, prispaustas priešo?“ *Kunigas*: „Siųsk savo šviesą ir savo tiesą; jos išves mane ir nuves į Tavo šventąjį kalną ir į Tavo padangę.“ *Patarnautojai*: „Ir žengsiu prie Dievo altoriaus; pas Dievą, kuris džiugina mano jaunystę.“ *Kunigas*: „Šlovinsiu Tave kanklėmis, Dieve, mano Dieve; kodėl, mano siela, esi nuliūdusi ir kodėl nerimdai manęs?“ *Patarnautojai*: „Pasitikėk Dievu, nes Jį dar šlovinsiu; Jis mano išgelbėjimas ir mano Dievas.“

Po to kunigas su patarnautojais tęsia: „Garbė Tėvui ir Sūnui, ir Šventajai Dvasiai.“ *Patarnautojas*: „Kaip buvo pradžioje, dabar ir visados, ir per amžių amžius. Amen.“ *Kunigas*: „Žengsiu prie Dievo altoriaus.“ *Patarnautojas*: „Pas Dievą, kuris džiugina mano jaunystę.“ *Kunigas*: „Mūsų pagalba + yra Viešpaties vardu.“ *Patarnautojas*: „Kuris sukūrė dangų ir žemę.“

„Confiteor“ (Prisipažįstu)

Kunigas žemai nusilenkia altoriaus kryžiui ir atlieka Atgailos aktą, kalbėdamas „Confiteor“: „Prisipažįstu visagaliai Dievui, Palaimintajai visuomet Mergelei Marijai, palaimintajam Arkangelui Mykolui, palaimintajam Jonui Krikštytojui, šventiesiems apaštalams Petru ir Pauliui, visiems šventiesiems ir jums, broliai, kad labai nusidėjau mintimi, žodžiu ir darbu: *(tris kartus mušasi į krūtinę ir sako)* mano kaltė, mano kaltė, mano didžiausia kaltė. Todėl prašau palaimintąją visuomet Mergele Mariją,

palaimintąjį Arkangelą Mykolą, palaimintąjį Joną Krikštytoją, šventuosius apaštalus Petrą ir Paulių, visus šventuosius ir jus, broliai, melsti už mane mūsų Viešpatį Dievą.“

Patarnautojas atsako: „Tepasigaili tavęs visagalis Dievas ir, atleidęs tavo nuodėmes, tenuveda tave į amžinąjį gyvenimą.“ *Kunigas atsako:* „Amen.“

Tuomet iškilmingosiose ir giedamosiose Mišiose patarnautojai, o skaitytinėse Mišiose ir visi tikintieji atlieka Atgailos aktą, sukalbėdami tą patį „Confiteor“. *Kunigas suteikia išrišimą, tardamas:* „Tepasigaili jūsų visagalis Dievas ir, atleidęs jūsų nuodėmes, tenuveda jus į amžinąjį gyvenimą.“ *Visi:* „Amen.“

Kunigas, žegnodamasis su visais tikinčiais, taria: „Bausmių dovanojimą +, išrišimą iš mūsų nuodėmių ir jų atleidimą tesuteikia mums visagalis ir gailestingasis Viešpats.“ *Visi:* „Amen.“ *Kunigas:* „Dieve, Tu atsigręžęs mus atgaivinsi.“ *Patarnautojas:* „Ir tavo tauta džiaugsis Tavyje.“ *Kunigas:* „Parodyk mums, Viešpatie, savo gailestingumą.“ *Patarnautojas:* „Ir suteik mums savo išganymą.“ *Kunigas:* „Viešpatie, išklausk mano maldą.“ *Patarnautojas:* „Ir mano šauksmas Tave tepasiekia.“ *Kunigas:* „Viešpats su jumis.“ *Patarnautojas:* „Ir su tavo dvasia.“

Kunigas žengia prie altoriaus

Skaitytinėse Mišiose atsiklaupiama Laiptų maldų pradžioje ir klūpoma iki Evangelijos skaitymo.

Kunigas, lipdamas prie altoriaus, tyliai taria: „Melskimės. Atimki nuo mūsų, prašome, Viešpatie, mūsų kaltybes, kad tyromis sielomis būtume verti artintis prie Šventų švenčiausiųjų dalykų. Per Kristų, mūsų Viešpatį. Amen.“ *Po to, bučiniu pagerbdamas altoriuje esančias šventųjų relikvijas, taria:* „Meldžiame Tave, Viešpatie, kad per nuopelnus tavo Šventųjų, kurių relikvijos čia yra, ir visų Šventųjų teiktumeisi atleisti visas mano nuodėmes. Amen.“

Iškilmingosiose ir giedamosiose Mišiose smilkomas altorius. Kunigas laimina smilkalus tardamas: „Būk palaimintas + To, kurio garbei sudegsi. Amen.“ *Kunigas smilko altorių, po to patarnautojas pasmilko kunigą.*

Kunigas žegnodamasis tyliai recituoja *Introitą (Įžangos giesmę)*. Toliau kunigas pakaitomis su patarnautojais sukalba *Kyrie, eleison*. Iškilmingosiose ir giedamosiose Mišiose *schola cantorum* kartu su visa tikinčiųjų bendruomene gieda tris kartus *Kyrie, eleison*, tris kartus *Christe, eleison* ir tris kartus *Kyrie, eleison* – iš viso devyni maldavimai. Po to sekmadienių ir nurodytų liturginių švenčių Mišiose giedamas himnas *Gloria* („Garbė Dievui aukštybėse“).

Kunigas pabučiuoja altorių ir, atsigręžęs į tikinčiuosius, taria: „Viešpats su jumis.“ Visi: „Ir su tavo dvasia.“ Kunigas: „Melskimės.“

Kunigas gieda ar garsiai atlieka Kolektą (Pradžios (Surinkimo) malda). Advento ir gavėnios Mišiose visi klūpo. Kolekta gali būti viena ar kelios, priklausomai nuo tą dieną minėtinų liturginių švenčių. Kolektos pabaigoje patarnautojai skaitytinėse atsako, o giedamosiose Mišiose visi gieda: „Amen.“

Po to atliekamas vienas skaitinys iš Apaštalų laiškų, tarpiniai giedojimai, Evangelija, *Credo* (*Tikiu į vieną Dievą*) ir taip baigiamos *Katechumenų Mišios*, po jų einanti aukojimo giesmė pradeda antrąją Mišių dalį – *Tikinčiųjų Mišias*.

Pradžios apeigos ir Žodžio liturgija: naujosios apeigos

Pijaus V apeigų *Katechumenų Mišias* atitinka Pauliaus VI Mišių *Pradžios apeigos* ir *Žodžio liturgija*. „Žmonėms susirinkus“, – tokiais žodžiais prasideda mišiolio įvadas, apibūdinantis Mišių eigą. Tridentiniame mišiole Mišios suprantamos kaip privačios kunigo Mišios, tokios jos išlieka ir šventinėmis dienomis, tik apipinamos iškilmingumu. O Pauliaus VI mišiolas, Mišias suvokia kaip šventinę sueigą. Iš čia kyla ir skirtinga pačios Bažnyčios samprata. Kunigas ne „laiko“ (arba „sako“, „recituoja“) „savo“ Mišias, bet į jų šventimą suburia Kristų tikinčiuosius.

Visa, kas atliekama prieš *Žodžio liturgiją*, turi įžangos, įvedimo, parengimo pobūdį. Mišiolio įvadas aiškiai pateikia šios Mišių dalies tikslą – „sujungti susirinkusius tikinčiuosius į bendriją ir parengti juos deramai klausytis Dievo žodžio bei celebruoti Eucharistiją“ (BRMN 24). Šiam tikslui pasiekti reikia *įėjimo*, padedančio pereiti iš įprastos į simbolinę veiklą, o ši reikalauja ne tik žinojimo ar mokėjimo elgtis, bet ir *būties kokybės*, kuri pasiekama tik įvykus perėjimui. Tam Mišiolas pateikia šešis žingsnius: 1) kunigo ir patarnautojų atėjimas prie altoriaus, 2) altoriaus ir susirinkusiųjų pasveikinimas, 3) gailesčio aktas, 4) *Kyrie eleison* maldavimas, 5) Garbės himnas *Gloria* ir 6) *Kolekta* (Pradžios (Surinkimo) malda).

Kunigo ir patarnautojų atėjimas prie altoriaus

Kunigo ir patarnautojų atėjimas prie altoriaus yra šventimo pradžia. Procesijos priekyje nešamas kryžius, diakonas neša Evangelijų knygą, pradedamas įžangos giedojimas. Šis „skirtas pamaldoms pradėti, susirinkusiems suvienyti, nukreipti jų mintis į liturginio laiko ar šventės turinį ir palydėti einančius prie altoriaus kunigą su patarnautojais“ (BRMN 25).

Altoriaus ir susirinkusiųjų pasveikinimas

Jeigu pagal tridentines apeigas kunigas prisiartindavo prie altoriaus tik sukalbėjęs *Laipų maldas*, tai Vatikano II apeigose kunigas ateina tiesiai prie altoriaus, jį pasveikina ir pabučiuoja. Įžanginės maldos ir psalmė panaikinta, o Atgailos aktas nukeltas po tikinčiųjų pasveikinimo. Mišiolio įvadas nurodo, kad „atėję į presbiteriją, kunigas ir patarnautojai pirmiausia pagarbina altorių priklaupimu ar nusilenkimu. Reikšdami pagarbą, kunigas ir diakonas jį pabučiuoja. Kunigas, jei numatyta, dar ir pasmilko“ (BRMN 27).

Pirmasis kunigo veiksmas iškelia altoriaus svarbą – Bažnyčioje jis turi būti vienas vienintelis, visos erdvės centras (nebūtinai architektūrinis), gerai matomas ir būti taip pagamintas, kad iš tiesų jame galėtume atpažinti paties Kristaus simbolį. Mišiolio įvadas naują požiūrį į altorių pateikia šitaip: „Bažnyčioje altorius [...] statomas atitrauktas nuo sienos, kad galima būtų lengvai apeiti ir celebruoti atsigręžus į žmones. Jis turi būti tokioje vietoje, kad iš tikrųjų būtų centras, į kurį savaime kryptų visų susirinkusiųjų dėmesys.“ (BRMN 262). Altorius ir Evangelijų knyga yra du celebranto bučiuojami dalykai (plg. BRMN 27).

Po to „kunigas ir visi susirinkusieji persižegnoja. Tada kunigas sveikinimu primena susirinkusiai bendruomenei, kad čia yra Viešpats. Tas sveikinimas ir žmonių atsakymas išreiškia susirinkusios Bažnyčios slėpinį“ (BRMN 28). Dviejų sveikinimų – altoriaus ir žmonių – sugretinimas parodo altoriaus ir Kristaus Kūno sueigos sakramentinę kokybę (Plg. Clerck, P. (de), „Célébration eucharistique, son sens et sa dynamique“, p. 330). Persižegnojimas šioje vietoje yra visiškai naujas beprecedentinis elementas (Plg. Cabie, R. *op. cit.*, p. 25), o kunigo sveikinimas ir sueigos atsiliepimas atstatomas toks, koks buvo ankstyvųjų laikų liturgijoje (Plg. Ten pat. p. 25). Naujasis mišiolas pateikia tris sueigos pasveikinimo formules pasirinktinai:

1) „Viešpats su jumis“ (plg. 2 Tim 4, 22); 2) „Viešpaties Jėzaus Kristaus malonė, Dievo Tėvo meilė ir Šventosios Dvasios bendrystė tebūna su jumis visais“ (2 Kor 13, 13) ir 3) „Dievo, mūsų Tėvo, ramybė, Viešpaties Jėzaus Kristaus malonė ir Šventosios Dvasios paguoda tebūna su jumis visais“ (plg. Ef 1, 2). *Sueiga kaskart atsako*: „Ir su tavo dvasia“. Lietuviškas vertimas „Ir su tavimi“ yra klaidingas. Čia turimas mintyje ne pats celebranto asmuo, bet dvasia, leidžianti atlikti pareigą, gautą išventinimo metu.

Tokie pasisveikinimai „išreiškia susirinkusios Bažnyčios slėpinį“. Mišiolio įvadas priduria: „Pasisveikinus kunigas ar tinkamas tarnautojas gali keliais žodžiais supažindinti tikinčiuosius su tos dienos Mišiomis.“ (BRMN 29). Šie „keli žodžiai“ (drauge su kunigo įėjimu ir pasisveikinimu) veiksmingai padeda sutelkti visus vienam šventimui.

Gailesčio aktas

„Po to, kunigui paraginus, atliekamas gailesčio aktas: visi bendrai kalba visuotinę išpažintį, o pabaigoje kunigas meldžia visiems atleidimo.“ (BRMN 29). Visuotinio gailesčio akto įtraukimas sukėlė gyvą diskusiją *Concilium* grupėje (Plg. Cabie, R. *op. cit.*, p. 26). Visuotinė išpažintis turi ekumeninį siekį (Plg. Ten pat. p. 26). Pauliaus VI mišiole atgailos aktą pirmiausia atlieka ne kunigas ir po to tikintieji, bet *visi bendrai* – ir kunigas, ir tikintieji. Pateiktos trys naujos formulės pasirinktinai:

Pirma formulė

Kunigas: „Broliai seserys, ruošdamiesi švęsti išganymo paslaptis, prisipažinkime nusikaltę ir melskime Dievą atleidimo.“

Visi kartu: „Prisipažįstu visagaliam Dievui ir jums, broliai seserys, kad labai nusidėjau mintimis, žodžiais, darbais ir apsileidimais.“ *Mušdamiesi į krūtinę:* „Esu kaltas, esu kaltas, esu labai kaltas. Todėl prašau Švenčiausiąją Mergelę Mariją, visus angelus ir šventuosius, ir jus, broliai seserys, melsti už mane Viešpatį Dievą.“

Kunigas meldžia atleidimo: „Tepasigaili mūsų visagalis Dievas ir, atleidęs kaltes, tenuveda mus į amžinąjį gyvenimą.“

Antra formulė

Kunigas: „Broliai seserys, ruošdamiesi Dievo žodžio klausytis ir Kristaus aukoje dalyvauti, prašykime Dievą nuodėmių atleidimo.“ *Po trumpos tylos, kunigas:* „Viešpatie, esame tau nusidėję.“

Tikintieji: „Pasigailėk mūsų!“

Kunigas: „Viešpatie, būk mums gailestingas.“

Tikintieji: „Suteik mums išganymą.“

Kunigas: „Teatleidžia, tedovanoja ir tepanaikina mums nuodėmes visagalis ir gailestingas Viešpats.“

Visi: „Amen.“

Trečia formulė

Kunigas: „Pradėdami šventąsias Mišias, prisiminkime savo kaltes ir melskime Dievą atleidimo.“ *Po trumpos tylos, kunigas:* „Siųstas gydyti nuodėmės sužeistų širdžių, Viešpatie, pasigailėk!“ *Arba:* „Kyrie, eleison!“

Tikintieji: „Viešpatie, pasigailėk!“ *Arba:* „Kyrie, eleison!“

Kunigas: „Atėjęs šaukti į atgailą nusidėjėlių, Kristau, pasigailėk!“ *Arba:* „Christe, eleison!“

Tikintieji: „Kristau, pasigailėk!“ *Arba:* „Christe, eleison!“

Kunigas: „Įžengęs pas Tėvą mūsų užtarti, Viešpatie, pasigailėk!“ *Arba:* „Kyrie, eleison!“

Tikintieji: „Viešpatie, pasigailėk!“ *Arba:* „Kyrie, eleison!“

Kunigas: „Tepasigaili mūsų visagalis Dievas ir teatleidžia mums nuodėmes, kad tyra širdimi dalyvautume šioje šventoje aukoje.“

Visi: „Amen.“ (*Po pastarosios gailėsčio formulės praleidžiami maldavimai „Kyrie, eleison – Viešpatie, pasigailėk“.*)

Maldavimai („Kyrie, eleison“)

Toliau eina maldavimai „Kyrie, eleison“ arba „Viešpatie, pasigailėk“, kuriuos naujojo mišiolio įvadas pristato šitaip: „Po gailėsčio akto pradedami maldavimai „Viešpatie, pasigailėk“, jei jų nebuvo pačiame gailėsčio akte. Kadangi tai yra giesmė, kuria tikintieji šaukiasi Viešpaties ir maldauja jo gailėstingumo, tuos maldavimus paprastai atlieka visi dalyvaujantieji, t. y. žmonės su choru arba giesmių vadovu. Kiekvienas šūkis paprastai tariamas po du kartus, tačiau galima tarti ir daugiau kartų arba įterpti trumpus priedus, jei to reikalauja vietinės kalbos savybės, muzikinė kompozicija ar kitos aplinkybės.“ (BRMN 30). Jei senosiose apeigose kunigas su patarnautojais kalbėjo savo maldavimus, o choras ir tikintieji savo, tai dabar ir vieni, ir kiti sujungia savo balsus į vieną maldavimo šūksnį. Maldavimų skaičius sumažintas (iš 9 liko 6), tačiau gali išlikti ir toks, koks buvęs. Be to, leidžiama įterpti trumpus priedus.

Garbės himnas („Gloria in excelsis“)

Po maldavimų „Viešpatie, pasigailėk“ eina garbės himnas „Garbė Dievui aukštybėse“. Tai „labai senas ir garbingas himnas, kuriuo Bažnyčia, Šventosios Dvasios suburta, šlovina ir maldauja Dievą Tėvą ir Avinėlių. Šį himną gieda visi susirinkusieji kartu arba žmonės ir choras pakaitomis, arba vienas choras. Jeigu nėra kam giedoti, reikia jį recituoti visiems kartu arba pakaitomis. Giedoti arba recituoti reikia sekmadieniais (išskyrus advento ir gavėnios), iškilmėse, šventėse ir specialiose iškilmingesnėse pamaldose“ (BRMN 31).

Pradžios malda

Mišių pradžios apeigas užbaigia pradžios malda: „Kunigas kviečia žmones melstis. Visi kartu su kunigu trumpai meldžiasi tyloje, prisimindami stovį Dievo akivaizdoje ir mintimis reikšdami savo troškimus. Tada kunigas gieda arba skaito Pradžios maldą (*kolektą*). Joje išreiškiamas pamaldų pobūdis ir prašymas, kuriuo kunigas (dažniausiai) per Kristų Šventojoje Dvasioje kreipiasi į Tėvą. Prsidėdami prie prašymo ir jam pritardami, žmonės atsakydami

„Amen“ įsijungia į tą maldą“ (BRMN 32). Be to, jei senosiose apeigose Kolektos gali būti net kelios, tai dabar ji „tėra viena“ (BRMN 32).

Žodžio liturgija

Pristatydamas *Žodžio liturgiją* Mišių eigos įvadas teigia: „Skaitinių žodžiais, kuriuos homilija paaiškina, Dievas prabyla į savo tautą, atskleidžia jai atpirkimo bei išganymo paslaptį ir teikia dvasinio maisto; pats Kristus pasirodo savo žodžiu esąs tarp tikinčiųjų. Tarpiniais giedojimais žmonės tą Dievo žodį priima, tikėjimo išpažinimu jam pritaria; jo pasistiprinę, visuotine malda siuncia prašymus už Bažnyčios ir žmonijos gerovę.“ (BRMN 33).

Šis prasminis paaiškinimas parodo, kad *Žodžio liturgija* nėra laikas „iki Mišių“, kaip yra senosiose apeigose. Senosiose apeigose tikrosios Mišios prasideda tik nuo antrosios dalies – *Tikinčiųjų Mišių*, o pirmoji dalis (*Katechumenų Mišios*) tėra pasiruošimas. Naujoji Mišių celebravimo tvarka *Žodžio liturgiją* visiškai įtraukia į Eucharistiją. Dievas skelbia tautai savo užmojų, kuris visiškai išsiskleidžia Kristaus eucharistiniame darbe. Tad žodžio skelbimas nėra tik pasiruošimas, jis pasakoja tai, ką Eucharistija leis išgyventi, ir žadina šiam perėjimui reikalingą tikėjimą (Plg. Clerck, P. (de), *op. cit.* p. 333).

Skaitiniai ir lekcionarai

Kad šis tikslas būtų įgyvendintas Vatikano II susirinkimo liturginė Konstitucija teigia: „Idant tikintiesiems būtų dosniau paruoštas Dievo žodžio stalas, tebūnie plačiau atidarytos Biblijos lobynų durys, kad per nustatytą metų skaičių būtų perskaitoma žmonėms svarbesnioji Šventojo Rašto dalis.“ (SC 51). Kaip tik šis sprendimas paragino visiškai peržiūrėti skaitinių Mišiose tvarką. Sudaryti keturi lekcionarai (skaitinių rinkiniai): sekmadienių, šiokiadienių, šventųjų ir sakramentų (1). Visi šie „lekcionarai sudaryti tam, kad tikintieji, girdėdami labiau pritaikytą Dievo žodį, geriau suprastų paslaptį, kurioje dalyvauja, ir karščiau pamiltų patį Dievo žodį“ (BRMN 320). Nauja yra tai, kad vietoj dviejų „sekmadieniams skiriami trys skaitiniai, būtent iš Pranašų raštų, Apaštalų raštų ir Evangelijos, kad krikščionys geriau matytų, kaip nenutrūkstamai eina išganymo darbas Dievo nustatyta nuostabia tvarka“ (BRMN 318).

Jei senosiose apeigose skaitinį prieš Evangeliją, tarpinius giedojimus skaito pats kunigas (iškilmingose mišiose skaitinį gali atlikti diakonas, tarpinius giedojimus – choras), tai naujojoje tvarkoje bet kuriose Mišiose skaitinius prieš Evangeliją (vieną arba du) ir tarpinius giedojimus gali atlikti tam pasiruošę pasauliečiai skaitovai ir psalmininkai. Be to, anksčiau po skaitinio atsilepimą „Dėkojame Dievui“ ir po Evangelijos „Šlovė tau, Kristau“ išstardavo tik patarnautojai, o dabar – visi tikintieji. Evangeliją skelbia diakonas, o jei nėra diakono, tuomet kunigas.

Atnaujintos Mišių eigos įvadas priduria, jog „Dievo žodžio garbingumus reikalauja, kad bažnyčioje būtų tinkama vieta, iš kurios jis būtų skelbiamas ir į kurį Žodžio liturgijoje savaime kryptų tikinčiųjų dėmesys. Dera, kad toji vieta būtų nekilnojamas ambonas, o ne paprastas kilnojamas pultas. [...] nederą lipti prie jo aiškintojui, giesmių vadovui, choro dirigentui“ (BRMN 272).

Homilija

Iki naujosios tvarkos Žodis buvo skelbiamas daugiau per knygos tarpininkavimą (Plg. Clerck, P. (de), *op. cit.* p. 334.) (1962 m. mišiolas teigia, kad homilija sakoma deramomis progomis), o dabar Bažnyčia ragina ganytojus perteikti Žodį, atsižvelgiant į konkrečios sueigos poreikius. Naujoji tvarka aiškiai pasako, kad „homilija yra liturgijos dalis. Ji labai rekomenduojama, nes yra reikalinga krikščioniškam gyvenimui puoselėti. Joje reikia aiškinti arba Šventojo Rašto skaitinius kuriuo nors atžvilgiu, arba kitus Mišių eigos ar tai dienai skirtus tekstus, atsižvelgiant į švenčiamąją paslaptį arba į specialius klausytojų reikalus“ (BRMN 41).

Taip iškilo homilijos sakymo būtinybė ir sykiu pakito jos pobūdis. Jos svarbą gerai išreiškia šis teiginys: „Sekmadeniais ir privalomomis šventėmis homilija turi būti visose Mišiose, kuriose gausiau dalyvauja žmonės. Negalima jos apleisti be svarbios priežasties. Ji rekomenduojama ir kitomis dienomis, ypač advento, gavėnios bei Velykų laiko šiokiadieniais, įvairiomis šventėmis ir progomis, kai gausiau susirenka žmonių į bažnyčią.“ (BRMN 42).

Homilijos pobūdį nusako būtinybė aiškinti Šventojo Rašto skaitinius arba kitus Mišių tekstus. Be to, Kanonų teisės kodeksas pabrėžia, kad „tarp pamokslo formų ypatingą vietą užima homilija, kuri yra liturgijos dalis“ (767 kan. §1). Tai reiškia, kad homilija nėra pamokslas. Pamokslas gvildena bet kurį krikščioniško gyvenimo aspektą ir gali būti sakomas už liturgijos ribų. Homilija yra liturginis aktas, atliekamas tarp paskelbto ir švenčiamo Žodžio. Homilijos tikslas įvesti žmones į švenčiamą slėpinį. Homilijos pavyzdys yra Jėzus pasakyti žodžiai Nazareto sinagogoje, paskaičius Izaiją: „Šiandien išsipildė ką tik jūsų girdėti Rašto žodžiai.“ (Lk 4, 21).

Tikėjimo išpažinimas

Atnaujintos Mišių eigos įvade paaiškinama, kad „tikėjimo išpažinimas, arba simbolis, Mišiose yra tam, kad žmonės atsilieptų į skaitiniuose bei homilijoje girdėtą Dievo žodį ir jam pritartų; taip pat, kad prisimintų tikėjimo tiesas, prieš pradėdami Eucharistijos liturgiją“ (BRMN 43). „Tikėjimo išpažinimą kunigas su žmonėmis turi kalbėti sekmadieniais ir iškilmėse; gali kalbėti ir specialiose iškilmingesnėse pamaldose. Jeigu jis giedamas, turėtų giedoti visi kartu arba pakaitomis.“ (BRMN 44). Senosiose apeigose, jei tai nėra iškilmingos ar giedamos Mišios, kunigas

recituodavo išpažinimą tyliai, o naujosiose – tikėjimo išpažinimas visada atliekamas drauge su tikinčiais.

Visuotinė arba tikinčiųjų malda

Naujosios apeigos gražino Visuotinę arba tikinčiųjų maldą: „Visuotinėje, arba tikinčiųjų, maldoje visi susirinkusieji, vykdydami savosios kunigystės pareigas, meldžiasi už visus žmones. Ši malda turėtų būti kiekvienose Mišiose su žmonėmis. Joje reikia melstis už šventąją Bažnyčią, už valstybių vadovus, už įvairių vargų ištiktuosius ir už visus žmones bei viso pasaulio gerovę.“ (BRMN 45). Intencijas gali skelbti ir pasauliečiai, o visa bendruomenė savo prašymus reiškia bendrais pritarimo skelbiamosioms intencijoms šūkais arba tylią malda (plg. BRMN 47).

Antroji Mišių dalis:

Tikinčiųjų Mišios (Pijus V) / Eucharistijos liturgija (Paulius VI)

Nuo *Credo* iki prefacijos: senosios apeigos

Senosiose apeigose nuo *Credo* iki prefacijos vyksta *duonos ir vyno aukojimas*.

Sugiedojęs ofertorijų, kunigas kalba duonos aukojimo maldą: „Priimk, šventasis Tėve, visagali amžinasis Dieve, šią be dėmės auką, kurią aš, nevertas Tavo tarnas, aukuju Tau, gyvajam ir tikrajam mano Dievui už nesuskaitomas mano nuodėmes, įžeidimus ir apsileidimus, už visus čia susirinkusius; taip pat ir už visus tikinčiuosius krikščionis, gyvus ir mirusius, idant man ir jiems ji padėtų pasiekti amžinąjį gyvenimą. Amen.“

Diakonui ir subdiakonui paruošus vyno taurę, kunigas ją paima ir taria: „Aukojame Tau, Viešpatie, išganymo taurę, prašydami tavojo susimylėjimo, kad Tavo dieviškosios didybės akivaizdoje ji pakiltų saldžiu kvapu už mūsų ir viso pasaulio išganymą. Amen.“

Kunigas, nusilenkęs altoriui, taria: „Nužeminta dvasia ir sugraudinta siela priimki mus, Viešpatie; ir tokia tebūna mūsų auka – tau patinkanti, Viešpatie Dieve, šiandien Tavo akivaizdoje“. Ir tuoj pat kalba epiklezė: „Ateik, šventintojau visagali amžinasis Dieve, ir palaimink šią auką, Tavo šventajam vardui parengtą“.

Paskui laimina smilkalus, smilko duonos ir vyno atnašas, kryžių ir altorių, plaunasi rankas kaskart kalbėdamas maldas. Toliau eina malda į Švč. Trejybę, malda atliekama nusilenkus: „Priimk, Švenčiausioji Trejybe, šią auką, kurią Tau atnašaujame, minėdami mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus kančią, prisikėlimą ir žengimą į dangų bei pagerbdami palaimintąją visuomet Mergelę Mariją, palaimintąją

Joną Krikštytoją, šventuosius apaštalus Petrą ir Paulių ir šiuos šventuosius, kurių relikvijos yra altoriuje, ir visus šventuosius, kad ši auka jiems teiktų garbę, o mums – išganymą; kad jie, kuriuos minime žemėje, teiktųsi užtarti mus danguje. Per tąjį Kristų, mūsų Viešpatį. Amen.“

Toliau kunigas ragina melstis: „Melskitės, broliai, kad mano ir jūsų auka taptų priimtina Dievui, visagaliai Tėvui.“ *Visi atsiliepia:* „Tepriima Viešpats iš tavo rankų šią auką savojo vardo šlovei ir garbei, taip pat mūsų ir visos savo šventosios Bažnyčios naudai.“

Kunigas tyliai sukalba Sekretą (Slėpiningąją maldą), pvz.: „Prašome, Viešpatie mūsų Dieve: per tavo šventojo vardo šaukimąsi pašventink šios atnašos auką ir per ją mus pačius paversk amžinąja dovana tau. Per mūsų Viešpatį Jėzų Kristų, tavąjį Sūnų, kuris su Tavimi gyvena ir viešpatauja vienybėje su Dievu Šventąja Dvasia per amžių amžius. Amen.“

Visos šios aukojimo maldos parodo *atperkamąjį aukos pobūdį*.

Nuo visuotinės maldos iki prefacijos: naujosios apeigos

Atnaujintųjų apeigų įvadas pateikia Eucharistijos liturgijos prasmę ir struktūrą. Paskutinės vakarienės metu „Kristus paėmė duoną ir vyno taurę, dėkojo, laužė ir davė savo mokiniams, sakydamas: „Imkite, valgykite, gerkite; tai yra mano Kūnas; tai yra taurė mano Kraujo; tai darykite mano atminimui.“ Todėl Bažnyčia visą Eucharistijos liturgiją sudarė iš dalių, atitinkančių šiuos Kristaus žodžius bei veiksmus. Būtent: 1) Paruošiant atnašas, ant altoriaus atnešama duonos ir vyno su vandeniu, tai yra tų pačių daiktų, kuriuos Kristus *ėmė į savo rankas*. 2) Eucharistijos maldoje dėkojama Dievui už visą išganymo darbą, ir atnašos tampa Kristaus Kūnu ir Krauju. 3) Laužant vieną duoną, parodomas tikinčiųjų vieningumas, o per Komuniją tikintieji priima Viešpaties Kūną ir Kraują, kaip apaštalai priėmė iš paties Kristaus rankų (BRMN 48). Tad atnaujintos apeigos tarp visuotinės maldos ir prefacijos atitinka pirmąjį Kristaus gestą – *atnašų paruošimą* ir *atnašų maldą*.

Naujosios apeigos paprastesnės. *Kunigas deda tikinčiųjų jam perduotą duoną kalbėdamas maldą:* „Garbė tau, Dieve, visatos Kūrėjau! Iš tavo dosnumo turime duonos, kurią aukojame tau. Tas žemės ir žmogaus darbo vaisius taps mums gyvybės duona.“ *Jei negiedama, tikintieji atsako:* „Garbė tau, Dieve, per amžius!“

Diakonui paruošus vyno taurę kunigas deda taurę ant altoriaus kalbėdamas maldą: „Garbė tau, Dieve, visatos Kūrėjau! Iš tavo dosnumo turime vyno, kurį aukojame tau. Tas vynmedžio ir žmogaus

darbo vaisius taps mums dvasiniu gėrimu.“ *Vėlgi, jei negiedama, tikintieji atsako: „Garbė tau, Dieve, per amžius!“*

Kunigas prašo priimti atnašas: „Priimk mus, Viešpatie, nusižeminusius ir gailesčio kupinus. Tegul tau, Dieve, patinka šiandienė mūsų auka.“ Po to kunigas smilko atnašas, altorių ir kryžių, plaunasi rankas, kalbėdamas maldą ir ragina tikinčiuosius melstis: „Melskitės, broliai seserys, kad visagalis Dievas Tėvas maloniai priimtų mano ir jūsų auką.“ Tikintieji atsako: „Tepriima Viešpats iš tavo rankų šią auką. Tegul ji teikia jam garbę ir šlovę, o mums ir visai Bažnyčiai – dvasinę naudą.“ Ir kunigas gieda atnašų maldą, pabaigoje tardamas: „Per Kristų, mūsų Viešpatį.“

Ši Mišių dalis naujosiose apeigose *neturi atperkamojo pobūdžio, tai ne atnašų aukojimas, o jų paruošimas, jų atnešimas, pristatymas Dievui, kėlimas į Dievą, atitinkantis Kristaus gestus paskutinės vakarienės metu* (2). Bažnyčia Tėvui aukoja ne duoną ir vyną, bet duoną, perkeistą į Kristaus Kūną, ir taurę į Kristaus Kraują perkeisto vyno, tai yra patį Kristaus Asmenį.

Eucharistijos malda: senosios ir naujosios apeigos

Eucharistijos malda išliko tokia pati, tačiau pakito maldų skaičius ir prasiplėtė jų turinys. Eucharistijos malda yra tai, kas senosiose apeigose vadinta *Mišių kanonas* – tai yra vienintelis ir nekintantis, visada privalomas tekstas. XX a. vyko didieji vadinamųjų *anaforų* atradimai ir jų studijos. Tad dėl šių studijų vietoj vienintelio *kanono* dabar mišiole pateikiamos senos ir naujai sukurtos Eucharistijos maldos, kurių yra net dešimt, neskaičiuojant vienos jų kelių variacijų.

Viduramžiais Mišių teologija apsiribojo būtinybe aiškinti realų Kristaus buvimą šiame sakramente, tad visas dėmesys buvo sutelkiamas į vienintelį – konsekracijos – momentą. Jo svarba buvo tokia, kad tiesiog atskyrė tai, kas buvo prieš konsekraciją ir po jos. Dėl teologinių ir istorinių studijų Bažnyčia perprato Eucharistinės maldos tikslą – Šventosios Dvasios galia švęsti Kristaus mirties ir prisikėlimo atminimą. Dabar krikščionys gali labiau įsijungti į Tėvui skiriamus dėkojimus už Kristaus mirties ir prisikėlimo vaisingumą (Plg. Clerck, P. (de), *op. cit.* p. 337.).

Atnaujinta Mišių eiga tarp Eucharistinę maldą pradedančio dialogo ir pačių maldų įterpė 51 įžanginę (*praefatio*) giesmę: (5 Velykų laikui, 8 eiliniams sekmadieniams, 6 bendriesiems apaštalu, kankinių ir t.t. garbei, 6 mišioms už mirusių). Kitos prefacijos, kurias lengvai leidžia surasti gale esanti rodyklė, išdėstytos po visą mišiolą. Be IV eucharistinės maldos prefacijos iš viso galima dabar naudoti 82 prefacijas: 41 eiliniam laikui, 14 Viešpaties šventėms ir slėpiniams, 16 šventųjų šventėms ir 11 kitiems šventimams. Pridėta ir nemažai įvadų ir baigų prefacijoms (9 įvadai ir 13 baigų).

Jei senosiose apeigose buvo vartojama tik viena Eucharistijos malda (vadinamasis *Romos kanonas*), tai šiandien svarbiausios yra keturios. Pirmoji Eucharistijos malda atitinka *Romos kanoną*, paliudytą nuo IV amžiaus. Ji pateikia labai archajišką struktūrą, artimą žydiškiems modeliams, ir pabrėžia atperkamąją eucharistinio vyksmo dimensiją. Antroji Eucharistijos malda yra šiandieninė III amžiaus pradžios Ipolito Romiečio teksto „Apaštalų tradicija“ redakcija. Tai – romėnų teisiniu konkretumu ir išbaigtumu pasižymintis trumpiausias Eucharistijos maldos tekstas. Trečioji Eucharistijos malda sukurta pagal antrosios planą, pasitelkiant galų ir ispanų tradicijos liturginius elementus. Ketvirtoji Eucharistijos malda yra įkvėpta Rytų liturginių tradicijų. Skirtingai nei Romos tradicija, ši malda turi nurodytą nekeičiamą įžangą – prefaciją – ir pateikia visą išganymo istoriją nuo regimosios ir neregimosios visatos sukūrimo iki Kristaus žygdarbio.

Visa Eucharistijos malda būdavo atliekama ir užbaigiama tyliai. Naujosiose apeigose ji atliekama visų vardu visiems klausantis šventoje tyloje ir užbaigiama atliekant iškilmingą Didžiąją doksologiją, kurią visi užbaigia iškilmingu *Amen*.

Komunija: senosios apeigos

Viešpaties malda

Komunijos apeigos senosiose apeigose prasideda Viešpaties malda. *Kunigas gieda arba garsiai taria*: „Melskimės. Išganingųjų įsakymų paraginti ir dieviškojo pamokymo paskatinti, drįstame tarti.“ *Ir tęsia toliau vienas*: „Tėve mūsų, kuris esi danguje, teesie šventas Tavo vardas, teateinie Tavo karalystė, teesie Tavo valia kaip danguje, taip ir žemėje. Kasdienės mūsų duonos duok mums šiandien ir dovanok mums mūsų skolas, kaip ir mes dovanojame savo skolininkams. Ir nevesk mūsų į pagundą.“ *Visi atsako*: „Bet išlaisvink mus nuo blogio.“ *Kunigas atsako*: „Amen.“

Šv. Ostijos laužymas

Kunigas paima ir žegnojasi su patena ir, laužydamas ostiją, tyliai taria: „Išlaisvink, prašome mus, Viešpatie, nuo visokio buvusio, esamo ir būsimo blogio ir, užtariant palaimintajai ir garbingajai visuomet Mergelei Dievo Gimdytojai Marijai su šventaisiais tavo apaštalais Petru ir Pauliumi, taip pat Andriejumi ir visais šventaisiais, maloningai suteik ramybę mūsų dienoms, idant Tavo gailėstingumo darbo padedami, ir nuo nuodėmės būtume visada laisvi, ir nuo visokių neramumų saugūs. Per tą patį mūsų Viešpatį Jėzų Kristų, tavąjį Sūnų, kuris su Tavimi gyvena ir viešpatauja vienybėje su Šventąja Dvasia.“ *Maldą užbaigia garsiai tardamas arba giedodamas*: „Per visus amžius amžius.“ *Visi atsako*: „Amen.“

Švenčiausiojo Kūno ir Kraujo pavidalų sumaišymas

Ta pačia Šv. Ostijos dalele kunigas triskart daro kryžiaus ženklą virš Mišių taurės tardamas: „Viešpaties tebūna visuomet su jumis.“ Vėsi atsako: „Ir su tavo dvasia.“ Kunigas įleidžia Šv. Ostijos dalelę į Mišių taurę, tyliai tardamas: „Šis mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Kūno ir Kraujo sujungimas ir konsekravimas tesuteikia mums, tai priimantiems, amžinąjį gyvenimą. Amen.“

Agnus Dei (Dievo Avinėli)

Kunigas tyliai taria, o tikintieji iškilmingosiose ir giedamosiose Mišiose gieda: „Dievo Avinėli, kuris naikini pasaulio nuodėmes, pasigailėk mūsų. Dievo Avinėli, kuris naikini pasaulio nuodėmes, pasigailėk mūsų. Dievo Avinėli, kuris naikini pasaulio nuodėmes, suteik mums ramybę.“

Maldos prieš Komuniją

Kunigas, suglaudęs delnus ir palinkęs virš altoriaus, tyliai kalba tris kunigo pasirengimui komunijai skirtas maldas: „Viešpatie Jėzau Kristau, kuris pasakei savo apaštalams: „Ramybę palieku jums, duodu jums savo ramybę; žiūrėk ne mano nuodėmių, o savosios Bažnyčios tikėjimo ir pagal savo valią teikis suteikti jai ramybę ir vienybę.“ Tu, kuris būdamas Dievas, gyveni ir viešpatauji per visus amžių amžius. Amen.“

Iškilmingosiose Mišiose celebrantas pabučiuoja altorių ir, uždėjęs ant diakono rankas, taria: „Ramybė su tavimi.“ Diakonas: „Ir su tavo dvasia.“ Kunigas tęsia: „Viešpatie Jėzau Kristau, gyvojo Dievo Sūnau, kuris iš Tėvo valios, bendradarbiaujant Šventajai Dvasiai, savo mirtimi atgaivinai pasaulį, per šį švenčiausiąjį savo Kūną ir Kraują išvaduok mane iš visų mano kaltybių ir visokio blogio, įgalink mane visuomet laikytis tavųjų įsakymų ir neleisk niekuomet nuo Tavęs atsiskirti. Tu, kuris būdamas Dievas, su tuo pačiu Dievu Tėvu ir Šventąja Dvasia gyveni ir viešpatauji per amžių amžius. Amen.

Tavo Kūnas, Viešpatie Jėzau Kristau, kurį aš, nevertas, priimsiu, lai neužtraukia man teismo ir pasmerkimo, bet dėl Tavo gerumo tebūna man sielos ir kūno apsauga bei priimtinas vaistas. Tu, kuris būdamas Dievas, gyveni ir viešpatauji su Dievu Tėvu vienybėje su Dievu Šventąja Dvasia per visus amžių amžius. Amen.“

Kunigo komunija

Kunigas priklaupia ir atsistoja tardamas: „Dangiškąją duoną priimsiu ir šauksiuosi Viešpaties vardo.“ Kunigas paima abi šv. Ostijos puses ir, dešine ranka kaskart suduodamas į krūtinę, šiek tiek pakeltu balsu triskart taria (Mt 8, 8): „Viešpatie, nesu vertas, kad įžengtum po mano stogu, bet tik tark žodį, ir bus išgydyta mano siela.“ Tada, šv. Ostija prieš save darydamas kryžiaus ženklą, taria: „Mūsų Viešpaties Jėzaus

Kristaus Kūnas tesaugo mano sielą amžinajam gyvenimui. Amen.“ *Kunigas priima Kristaus Kraują ir trumpai Jį pagarbina. Po to priklaupia ir surenka šv. Ostijos daleles nuo patenos į Mišių taurę ir taria (Ps 115, 12–13): „Kuo atsilyginsiu Viešpačiui už visa, ką Jis man suteikė? Išganymo taurę išgersiu ir šauksiuosi Viešpaties vardo. Šlovindamas šauksiuosi Viešpaties ir būsiu išgelbėtas nuo savųjų priešų.“ Toliau, Mišių taure darydamas prieš save kryžiaus ženklą, taria: „Mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Kraujas tesaugo mano sielą amžinajam gyvenimui. Amen.“ *Kunigas priima Kristaus Kraują.**

Tikinčiųjų komunija

Kunigas paima vieną šv. Ostiją iš komuninės ir, ties altoriaus viduriu atsisukęs į tikinčiuosius, virš komuninės darydamas ją kryžiaus ženklą, taria: „Štai Dievo Avinėlis, štai tas, kuris naikina pasaulio nuodėmes.“ Tikintieji, kaskart suduodami sau į krūtinę, tris kartus taria: „Viešpatie, nesu vertas, kad įžengtum po mano stogu, bet tik tark žodį, ir bus išgydyta mano siela.“

Kunigas parodo Švč. Sakramentą tikinčiajam ir, darydamas juo kryžiaus ženklą, taria: „Mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Kūnas tesaugo tavo sielą amžinajam gyvenimui. Amen.“ Tikintysis, klūpėdamas, rankas sukryžiuojęs laikydamas po staltiese priima nieko nesakydamas, visus tariamus žodžius klausydamas jau pasirošęs priimti Švč. Sakramentą.

Purifikacija – valymas

Tuomet purifikuoja liturginius indus ir savo pirštus tardamas: „Ką priėmėme burna, Viešpatie, priimkime tyra siela, ir lai laikinoji dovana mums tampa amžinuoju vaistu. Tavo Kūnas, Viešpatie, kurį priėmiau, ir Kraujas, kurį išgėriau, teįsismelkia į mano vidų; suteik, kad manyje, kurį tyri ir šventi sakramentai perkeitė, neliktų nusikaltimų dėmės. Tu, kuris gyveni ir viešpatauji per amžių amžius. Amen.“

Komunijos giesmė ir postkomunija

Iškilmingosiose ar giedamosiose Mišiose *schola cantorum* gieda Komunijos antifoną, tikintiesiems dalijant Švč. Sakramentą. Skaitytinėse – pats kunigas, išdalijęs Švč. Sakramentą ir sutvarkęs liturginius indus, ją tyliai perskaito. *Po to, kunigas pabučiuoja altorių ir, atsigręžęs į žmones, gieda arba garsiai taria: „Viešpats su jumis.“ Visi: „Ir su tavo dvasia.“ Kunigas sukalba postkomunijos maldą.*

Komunija: naujosios apeigos

Naujosiose apeigose pasirengimas Komunijai pertvarkytas pašalinant apeigų suraizgymą ir sudarant tris pasirengimo komunijai dalis: Viešpaties malda, Ramybės apeiga ir Duonos laužymas bei Pavidalų sujungimas.

Viešpaties malda

Kunigas kviečia visus: „Išganytojo pamokyti ir jo liepiami drįstame tarti.“ *Arba:* „Melskimės, kaip Viešpats Jėzus Kristus mus išmokė.“ *Rankas išskečia ir kartu su žmonėmis atlieka „Tėve mūsų“ maldą.* *Kunigas pratęsia išplėtodamas paskutinįjį maldos prašymą:* „Gelbėk mus, Viešpatie, nuo visokio blogio. Suteik ramybę mūsų laikams. Gailestingai padėk, kad mes, iš nuodėmių išvaduoti ir nuo neramumų apsaugoti, su palaiminga viltimi lauktume mūsų Išganytojo Jėzaus Kristaus atėjimo.“ *Embolizmą užbaigia visi:* „Tavo valdžia, ir galybė, ir garbė per amžius!“

Tad naujosios apeigos turi tokią pirmosios pasirengimo Komunijai dalies struktūrą: 1) Kunigas kviečia žmones maldai. Šios maldos formulė supaprastinta. 2) Visi kartu kalba „Tėve mūsų“ maldą. Tai daro ne tik kunigas, bet visi sueigos dalyviai kartu su kunigu; 3) Kunigas recituoja Embolizmą, kurio tekstas supaprastintas. Apsiribojama prašymu gelbėti „nuo visokio blogio“. Ankstesnė formulė „nuo visokio buvusio, esamo ir būsimio blogio“ pernelyg vienpusiškai pabrėžė negatyvų malonės aspektą (Plg. Beraudy, R, „Les rites de préparation à la communion“, p. 65.) Panaikintas ir Mergelės Marijos, apaštalų ir šventųjų užtarimo prašymas. Skirtingai nei senosiose apeigose, prašymas malonių čia labiau sutelktas į dabartį, tačiau pridėtas ir visiškai naujas aspektas: dvejopas prašymas išgelbėti iš „visokio blogio“ ir „nuodėmių“ nukreiptas į ateitį – į Kristaus atėjimo laukimą. 4) Embolizmą visi užbaigia doksologija: „Tavo valdžia, ir galybė, ir garbė per amžius!“.

Ramybės apeiga

Kunigas kalba: „Viešpatie Jėzau Kristau, tu savo apaštalamis esi pasakęs: „Aš palieku jums ramybę, duodu jums savo ramybę“. Žiūrėk tad ne mūsų nuodėmių, o savosios Bažnyčios tikėjimo, ir suteik jai žadėtą ramybę ir vienybę. Tu gyveni ir viešpatauji per amžius.“ *Visi:* „Amen.“ *Kunigas sveikina visus linkėdamas Viešpaties ramybės ir pakviečia:* „Palinkėkite vieni kitiems ramybės.“

Ramybės maldavimas įgijo naują aspektą: anksčiau ji buvo asmeninė kunigo malda „žiūrėk ne *mano* nuodėmių“, kunigas ją kalbėdavo tyliai, o dabar ji tapo bendruomenine „žiūrėk tad ne *mūsų* nuodėmių“ – kunigas ją kalba balsiai.

Kadangi ramybės palinkėjimo apeiga suvokiama kaip atliepas į Viešpaties maldos žodžius: „Kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams“, tad ji Romos liturgijoje atliekama po šios maldos. Ši abipusės meilės išraiška, kuri yra šios apeigos viršūnė, buvo prarasta, kai ramybės ėmė linkėti tik kunigai tarpusavyje per iškilmingas Mišias. Naujoji Mišių tvarka numato, kad ši apeiga yra nuolatinė visos bendrijos savastis.

Laužymas ir sujungimas

*Kunigas paima Ostiją, viršum patenos sulaužo ir vieną dalelę įleidžia į Taurę, tyliai kalbėdamas: „Mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Kūnas ir Kraujas, čia sujungti, tebrandina mus amžinajam gyvenimui.“
Tuo metu giedama ar kalbama: „Dievo Avinėli“.*

Po Viešpaties maldos ir ramybės palinkėjimo naujosios apeigos pateikia Ostijos laužymo ir vienos jos dalelės įleidimo į Taurę apeigą. Akcentuojama ypač Ostijos laužymo gestas: „Sakramentinio ženklų simbolika reikalauja, kad Eucharistijos medžiaga iš tikrųjų turėtų valgio išvaizdą. Todėl Eucharistijai skirtoji duona, nors ir nerauginta bei tradicine forma paruošta, tebūna taip pagaminta, kad Mišiose su žmonėmis kunigas iš tikrųjų galėtų laužyti Ostiją į gabalus ir juos padalyti bent keliems tikintiesiems. Tačiau anaipol nedraudžiama vartoti ir mažąsias ostijas (komunikantus).“ (BRMN 283). Toks laužymo gestas reiškia, kad Kristus padalina visiems vieną ir tą pačią duoną, kuri yra jo kūnas.

Kad būtų aiškiai parodyta ši reikšmė, naujoji Mišių tvarka panaikino ankstesnių apeigų reikalaujamą Ostijos sulaužymą į tris dalis, atliekamą virš taurės. Dabar eucharistinė duona yra laužoma ant patenos ir į tiek dalių, kiek reikia. Laužydamas kunigas vieną dalelę įleidžia į Taurę, o tai reiškia, kad abiejuose pavidaluose visuomet yra vienas Kristus (Plg. Beraudy, R, *op. cit.*, p. 69). Pavidalų sumaišymas lydimas formulės, kuri naujosiose apeigose nebeturi žodžio *consecratio* („konsekravimas“). Giesmę „Dievo Avinėli“ gieda arba kalba visi tikintieji, be to, ji gali būti giedama ne tik tris kartus (kaip anksčiau), o tiek kartų, kiek reikia duonos laužymui palydėti (BRMN 283).

Paskutiniai pasiruošimai Komunijai

Kunigas tyliai kalba: „Viešpatie Jėzau Kristau, gyvojo Dievo Sūnau! Tėvo valią vykdydamas, Šventajai Dvasiai bendradarbiaujant, tu savo mirtimi atgaivinai pasaulį. Šiuo švenčiausiuoju savo Kūnu ir Krauju išvaduok mane iš nuodėmių ir visokių blogybių; padėk man visuomet laikytis tavo įsakymų ir neleisk niekuomet nuo tavęs atsiskirti.“ Arba: „Tavo Kūno ir Kraujo priėmimas, Viešpatie Jėzau Kristau, tegul neužtraukia man teismo ir pasmerkimo, bet dėl tavo gerumo tegul gydo ir saugo mano dvasią ir kūną.“

Kunigas šia tylia malda pasirengia vaisingai priimti Kristaus Kūną ir Kraują. O tikintieji dabar rengiasi priimti komuniją „tyliai meldamiesi“ (BRMN 56).

Kunigas priklaupia, paima Ostiją ir, ją laikydamas truputį pakeltą viršum patenos, balsiai sako: „Štai Dievo Avinėlis, kuris naikina pasaulio nuodėmes. Laimingi, kurie yra pakviesti į Avinėlio puotą!“ Ir kartu

su žmonėmis sukalba vieną kartą: „Viešpatie, nesu vertas, kad ateitum į mano širdį, bet tik tark žodį, ir mano siela pasveiks.“

Kunigas tyliai sako: „Kristaus Kūnas tesaugo mane amžinajam gyvenimui.“ Pagarbiai priima Kristaus Kūną. Paskui paėmė Taurę ir tyliai sako: „Kristaus Kraujas tesaugo mane amžinajam gyvenimui.“ Pagarbiai priima Kristaus Kraują. Šiuo metu tikintieji gieda Komunijos giesmę. Kunigo žodžių formulės, lyginant su senosiomis apeigomis, sutrumpintos. Prieš Kristaus Kūno priėmimą atsisakyta Mt 8, 8, o prieš Kristaus Kraujo priėmimą – Ps 115, 12–13.

Po to eina prie priimsiančiųjų Komuniją ir, kiekvienam jų rodydamas truputį pakeltą Ostiją, taria: „Kristaus Kūnas.“ Priimantysis atsako: „Amen.“ Duodamas komuniją kunigas ja nedaro kryžiaus ženkle, o ją rodydamas truputį pakelia. Be to, formulė sutrumpinta. Vietoj „Mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Kūnas tesaugo tavo sielą amžinajam gyvenimui“ sakoma: „Kristaus Kūnas“.

Purifikuodamas liturginius indus kunigas tyliai kalba: „Ką lūpomis priėmėme, Viešpatie, tebūna priimta tyra širdimi. Ši laikina dovana tepadeda mums laimėti amžinąjį gyvenimą. Ankstesnėse apeigose ši kunigo malda dar pridėjo grynai asmeninius prašymus, kurių dabar atsisakyta.“

Po trumpos tylos kunigas sako: „Melskimės.“ Ir gieda arba skaito maldą po komunijos. Visi: „Amen.“

Mišių pabaiga: senosios apeigos

Tikinčiųjų pasiuntinybė

Kunigas, pabučiavęs altorių ir atsigręžęs į žmones, taria: „Viešpats su jumis.“ Visi: „Ir su tavo dvasia.“ Iškilmingųjų Mišių metu tikinčiųjų siuntimą skelbia diakonas, o Giedamųjų ar Skaitytinių – pats kunigas tardamas: „Eikite, Auka pasiūsta.“ Visi: „Dėkojame Dievui.“

Palaiminimas

Kunigas, pasilenkęs virš altoriaus, tyliai taria: „Tebūna maloni Tau, Šventoji Trejybe, mano atsidavusi tarnystė; suteik, kad auka, kurią aš nevertas atnašavau Tavo didybės akivaizdoje, Tau būtų priimtina, o man ir visiems, už kuriuos ją atnašavau, Tau pasigailint, būtų išganinga. Per Kristų, mūsų Viešpatį. Amen.“

Kunigas, atsigręžęs į tikinčiuosius, juos laimina tardamas: „Tepalaimina jus visagalis Dievas – Tėvas ir Sūnus, ir Šventoji Dvasia.“ Visi: „Amen.“

Pabaigos Evangelija

Kunigas altoriaus Evangelijos pusėje taria: „Viešpats su jumis.“ Visi: „Ir su tavo dvasia.“ Tada kryžiaus ženklų ženklinama Evangelija, po to – kaktą, lūpas ir krūtinę tardamas: „Šventosios Evangelijos pradžia pagal Joną.“ Patarnautojai ir visi tikintieji, tokiu pačiu būdu paženklinę save kryžiaus ženklų, atsako: „Garbė Tau, Viešpatie.“ Suglaudę delnus, kunigas skaito Evangelijos pagal Joną prologą (Jn 1, 1–14). Pabaigoje patarnautojai atsako: „Dėkojame Dievui.“

Baigiamoji giesmė

Kunigas, lydintas patarnautojų, procesijos būdu sugrįžta į zakristiją. *Schola cantorum* gieda Švč. Mergelei Marijai arba celebruojamai liturginei šventei bei liturginiam laikotarpiui tinkamą giesmę.

Mišių pabaiga: naujosios apeigos

Naujosios Mišių eigos nuostatai pateikia tik du pabaigos žingsnius: „Mišių pabaigą sudaro: a) Kunigo sveikinimas ir palaiminimas. Kai kuriomis dienomis ar progomis šis palaiminimas papildomas malda už tikinčiuosius arba atliekamas iškilminga forma. b) Atsisveikinimas – paleidimas, kad kiekvienas grįžtų prie savo gerų darbų, garbindamas ir šlovindamas Viešpatį.“ (BRMN 57).

Atnaujintose Mišiose pabaigos apeigos trumpesnės ir drauge turtingesnės. Nebeliko asmeninės kunigo maldos prieš tikinčiųjų laiminimą ir Evangelijos pagal Joną prologo. Praturtintos įvairioms progoms skirtais 20 *iškilmingų palaiminimų* ir 26 *maldomis už tikinčiuosius*. Kiekvienas palaiminimas baigiamas: „Tepalaimina jus visagalis Dievas...“

Be to, įvestas kunigo atsisveikinimas ir sambūrio paleidimas palinkėjimo forma.

Po Komunijos maldos kunigas gali trumpai paskelbti pranešimus. Po to išskėtęs rankas jis sveikina žmones: „Viešpats su jumis.“ Visi: „Ir su tavimi.“ Kunigas peržegnoja juos žmones sakydamas: „Tepalaimina jus visagalis Dievas – Tėvas ir Sūnus, ir Šventoji Dvasia.“ Visi: „Amen.“

Diakonas arba pats kunigas atsisveikina ir paleidžia (numatytos trys formulės pasirinktinai): „1) Telydi jus Viešpaties malonė; 2) Kristaus aukos vaisiai jus visur telydi; 3) Mišios baigtos. Eikite ramybėje.“ Visi: „Dėkojame Dievui.“

Br. Lukas Skroblas OSB

Tekstą peržiūrėjo kun. Artūras Kazlauskas

Išnašos

(1) *Sekmadieniams ir šventėms skirtas lekcionaras* apima trejų metų – jie vadinami A, B, C metais – ciklą, t.y. tie patys tekstai skaitomi tik kas treji metai. Daugiausia pateikiami Evangelijų pagal Matą, Morkų ir Luką skaitiniai, o Evangelija pagal Joną skaitoma gavėnios pabaigoje ir Velykų laiku. Kiekvieną sekmadienį skaitomi trys skaitiniai, trečiasis visuomet pateikiamas iš Evangelijų. Eilinio laiko sekmadienių metu skaitoma viena iš trijų minėtų Evangelijų beveik iš eilės. Pirmasis skaitinys parinktas atsižvelgiant į Evangeliją pagal abiejų Testamentų dermės principą. Antrasis skaitinys paimtas ir apaštalo Pauliaus laiškų (arba šv. Jokūbo B metais) ir skaitomas pagal „pusiau tęstinio skaitymo“ principą. Pastarasis skaitinys nedera su kitais dviem. *Šiokiadieniams skirtas lekcionaras* pateikia du skaitinius kiekvienai dienai. Gavėnios ciklas sutvarkytas pagal specialius principus, atsižvelgiant į to laiko pobūdį, būtent į Krikšto ir Atgailos temas. Kitu liturginiu laiku šiokiadienių Evangelijos pateiktos vienu ciklu, kuris kiekvienais metais kartojamas. O pirmieji skaitiniai 33–34 eilinėmis savaitėmis išdėstomi dviem ciklais ir skaitomi pamečiui. Pirmojo ciklo skaitiniai imami neporiniais metais, o antrojo – poriniais. *Šventųjų Mišioms skirtas lekcionaras* pateikia dvi skaitinių serijas: viena yra atskiriems šventiesiems – jų iškilmėms, šventėms ir minėjimams, ypač tais atvejais, kai kiekvienam iš jų yra savi tekstai. Kita, platesnė, serija yra Bendrieji skaitiniai. Šioje dalyje pirmiausia yra įvairioms šventųjų grupėms (kankiniams, ganytojams, mergelėms) labiau pritaikyti tekstai, o paskui – daugelis tekstų, kurie šventumą liečia apskritai ir kuriuos laisvai galima imti, kai skaitinius leidžiama pasirinkti iš Bendrųjų skyriaus. Šis lekcionaras pateikia skaitinius ir įvairioms aplinkybėms, votyvinėms Mišioms bei bendriesiems kankiniams, ganytojams ir t.t. *Sakramentų šventimui skirtas lekcionaras* pateikia sakramentų šventimo ir kitų aplinkybių, kaip antai laidotuvių apeigų skaitinius. Visos šios knygos po pirmojo skaitinio pateikia ir psalmę arba kelias psalmės eilutes (žr. Romos mišiolas, Skaitiniai šventadienių Mišioms, Mišių skaitinių tvarka, Vilnius–Kaunas, 1962).

(2) Prancūzų liturgistas Cobie'as teigia, kad šitaip pašalinta atnašų paruošimo teologija svetima tikrajai tradicijai (plg. Cobie, R. *op. cit.*, p. 28). Autentiškas Romos ritas nuo VIII iki XI a. patyrė senojo Galijos rito įtaką ir perėmė iš šio nemažai naujų elementų. Romos ritas prisiėmė gališkąją maldą į Švč. Trejybę „Suscipe sancta Trinitas“. Ši malda dubliuoja tai, kas bus sakoma Eucharistijos maldoje: tai Kristaus kančios, prisikėlimo ir žengimo į dangų atminimas, tai ir Mergelės Marijos bei šventųjų pagerbimas. Be to, ši malda kreipiasi ne į Tėvą pagal tikrąją krikščioniškąją tradiciją, o į Švč. Trejybę. Šitai atspindi anuometines kovas prieš arionizmą Ispanijoje ir Galijoje. Senasis ritas perėmė ir kitus gališkosios liturgijos elementus. Kunigas plaunasi rankas, kalbėdamas 25 psalmę, duonos ir vyno iškėlimas lydymas žodžių, stipriai

pabrėžiančių aukojimo mintį, kuri leidžia manyti, kad atnašų iškėlimas turi aukojimo pobūdį. Įdomu ir tai, kad duonos aukojimo malda atliekama vienaskaitos pirmuoju asmeniu: „Priimk, šventasis Tėve, visagali amžinasis Dieve, šią be dėmės auką, kurią aš, nevertas Tavo tarnas, aukuju.“ Tai parodo, kad bendruomenė nešvenčia, ji tik asistuoja kunigo šventime. Kunigas nuo bendruomenės atskirtas (plg. Rasmussen, N. K. „Rite de présentation du pain et du vin“, in *La Maison-Dieu* 100, p. 44–58). Pastarąją mintį puikiai apibūdina liturgijos istorikas Jungmanas, teigdamas, kad „tuo metu kunigas labai aiškiai suvokė, jog yra atskirtas nuo kolektyvo ir vienas pastatytas prieš Dievą kaip šios tarpininkas aukos maldoje“ (Jungmann, J.A. „Missarum Sollemnia, II, p. 365). Atnašų paruošimas nėra pats aukojimas (plg. Clerck, P. (de), op. cit. p. 336). Šia atnašavimo apeigų reforma siekta atsisakyti viduramžiais įvestų pokyčių. Trumpai tariant, norėta išvengti tikrojo aukojimo, kuris bus atliktas per Eucharistijos maldą, anticipacijos (Plg. Bugnini, P. *Osservatore Romano*, (éd. française), 23 mai 1969, p. 2).

Bibliografija

- Bendrieji Romos mišiolų nuostatai, I Pagrindinis mišiolas, Kaunas – Vilnius, 1987.
- Beraudy, R. „Les rites de préparation à la communion“, in *La Maison-Dieu* 100, (1969), p. 59–71.
- Bugnini, P. *Osservatore Romano*, (éd. Française), 23 mai 1969.
- Cabie, R. „Le nouvel „Ordo missae“, in *La Maison-Dieu* 100, (1969), p. 21–35.
- Clerck, P. (de), „Célébration eucharistique, son sens et sa dynamique“, in *Eucharistia, encyclopédie de l’Eucharistie*, Paris, Cerf, 2004, p. 327–342.
- Jungmann, J.A. „Missarum Sollemnia, II, p. 365
- Rasmussen, N. K. „Rite de présentation du pain et du vin“, in *La Maison-Dieu* 100, p. 44–58.
- Romos mišiolas, Skaitiniai šventadienių mišioms, mišių skaitinių tvarka, Vilnius–Kaunas, 1962.
- Šv. Mišių tvarka pagal 1962 metų Romos mišiolų apeigas, Archè/SCV, Vilnius, 2011.

